

וארטים לפרשת השבוע

טז יח. שופטים ושופטים תתן לך בכל שערך אשר ה' אלוךך נתון לך לשבטיך ושפטו את העם משפט צדק. יש לדקדק שהתחיל בתתן לך וישפטו את העם משפט את העם. היה לו לומר ושפטו אותך כבתחילה. ועוד זאת העם מיותר כי ברור שישפטו את העם כי את מי הם ישפטו אם לא את העם? וי"ל שהתורה באה לרמוז כאן את מה שנפסק בחו"מ טו ה שאם נראה לבי"ד שאחד גזל את חברו ולא יכולים להוציא ממנו הגזילה יכולים לגזור שלא ינהלו עמו מו"מ, וזה כוונת הפסוק ושפטו את העם כי לפעמים גוזרים דין על העם, ועי"כ יהיה משפט צדק. זרע שמשון.

טז יט. ולא תקח שוחד. ביארו חז"ל למה נקרא שוחד מפני שהוא חד. וביאר בזה הב"ח ע"פ מה דאמרין שכל הדין דין אמת נעשה שותף להקב"ה, ואילו בלקיחת שוחד אינו דין אמת אי"כ אין לו שותף אז הוא חד.

טז יט. כי השוחד יעוור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים. תמוה מה הכפילות הזאת, **יעוור חכמים, ויסלף צדיקים.** וי"ל שזה רמז לבראשית פכ"ה, ויאהב יצחק את עשיו כי ציד בפיו, ואמרו חז"ל שנתן לו שוחד דברים (כיצד מעשרין תבן) ושוחד באכילה ושתיה (כי ציד בפיו). עוד אמרו חז"ל שיצחק נהיה עיוור כדי שיעקב יוכל לקבל את הברכות (כי רצה לתת לעשיו, ובגלל שלא ראה שיעקב לפניו, נתן ליעקב). וזה רומזת התורה השוחד (שנתן עשיו) יעוור עיני חכמים, דהיינו שגרם לעוור את עיני יצחק (כי זאת הסיבה שהיו צריכים לעוור את עיניו, כי רק בגלל השוחד של עשיו הוא רצה לברכו...). ויסלף דברי צדיקים, שזה גרם שיעקב, לסלף דברו ולומר אנכי עשיו בכורך.

טז כ. צדק צדק תרדוף למען תחיה. וברש"י למען תחיה, כדאי הוא מינוי הדיינים הכשרים להחיות את ישראל. ויש להקשות מניין לו לרש"י שזה מוסב על מינוי הדיינים אולי הכוונה לדיינים עצמם שירדפו צדק? וי"ל שזו שנינו בנדה מט: ונתוסי שם דאישה אינה כשרה לדון ודבורה לא דנה רק היתה מלמדת לדיינים, והנה איתא בקידושין לד. שגשים חייבות במזוזה דכתיב ביה למען ירבו ימיכם – וכי גברי בעי חיי נשי לא בעי חיי? ולפי"ז י"ל דכאן כתיב צדק צדק תרדוף למען תחיה וכי נשי לא בעי חיי? לכך פירש"י דאזלו אמינו הדיינים שבה כשרה האשה כדמצינו בדבורה.

יז ב. כי ימצא בקרבך וגו' איש או אישה אשר יעשה הרע בעיני ה'. הגמ' בסנהדרין מא. מבארת מה הטעם כתיב אשר יעשה ולא אשר עשה? כי צריכים להתרות בו קודם מעשה, והיינו כשאמר שרוצה לעשות עברה מתירים בו. והנה הרמב"ן לא הקשה אמאי כתיב איש או אישה הרי בכל התורה הוקשה אישה לאיש? אולם לפי המבואר בגמ' שהפסוק הזה בא לומר על התראה, ובלא התראה מובא בתוס' שם ד"ה אי נמי שיכולים העדים לומר לפסלו לעדות באנו ולא כדי להענישו, אי"כ לפי"ז היה מקום לומר דאשה אינה צריכה התראה כי בכל מקרה היא פסולה לעדות, קמ"ל דאף אישה צריכה התראה. פנים יפות.

יז ו. על פי שניים עדים יומת המת. יש לדקדק דכאן בדיני נפשות נאמר שניים עדים, ואילו לקמן יט טו לגבי דיני ממונות נאמר על פי שני עדים. ויש ליישב דמצינו בחז"ל שכשכתוב שניים הכוונה שצריך שהשניים יהיו שווים (מדרש רבה סוף' מסעי ועוד) וא"כ מרומז כאן הדין (מכות ו): שבדיני נפשות יש דין מיוחד שצריך שיראו שניהם כאחד ואם זה רואה מחלון זה זה מחלון אחר לא מהני, בשונה מדיני ממונות דמהני. ר"א סילבר.

יז ו. ע"פ שניים עדים או שלושה עדים יומת המת לא יומת ע"פ עד אחד. הגמ' בסנהדרין עח. אומרת הכוונה עשרה בני אדם בעשרה מקלות ומת פטורין. דכתיב ואיש כי יכה כל נפש אדם עד דאיכא כל נפש. והנה יש להקשות כיצד הורגים עדים זוממים שהעידו על אדם שהוא חייב מיתה הלא עד אחד לא יכול להרוג ורק ביחד הם הורגים והרי מצינו ששניים שעשוהו פטורים? וי"ל שחוב הרוצח הוא על מעשה הרציחה וכשיש כמה אנשים אז כל אחד עשה רק חצי מעשה רציחה לכן שניהם פטורים, אך בעדים זוממים חיובם הוא על מזימתם להרוג, וכל אחד זמם מזימה שלימה להרוג. רבי חיים פנחס שינברג.

יז יא. לא תטור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל, וברש"י: אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל. היתכן? וידוע מה שאומרים בעלי המוסר, שהכוונה

שאנחנו חושבים שזה ימין... אאמו"ר נוהג להביא ע"כ כמשל, כשמיגיעים מירושלים לבני ברק דרך כביש 4 (גהה), אז יש שילוט לבי"ב ימינה, ולכאורה זהו תימא גדולה דהא ב"ב בצד שמאל? אלא י"ל דהגשר של בעדת שמאל מסתובב. וה"ה כשתי"ח אומר על שמאל שהוא ימין...

יז יג. וכל העם ישמעו ויראו ולא יזידון עוד, וברש"י מכאן שממתינים לו עד הרגל כדי שכולם יראו. פרשתנו עוסקת בזקן ממרא. ואילו בן סורר איתא וכל העם ישמעו ויראו, וברש"י שם, מלמד שצריך הכרזה בבי"ד. ותימא למה בזקן ממרא רש"י אומר על הפסוק וכל ישראל ישמעו ויראו - שממתינים לרגל, ואילו בן סורר מבאר רש"י שמכריזים. וי"ל דלרש"י מלאכת חוה"מ אסורה מדאורייתא, ולכן היה אסור לדון דיני נפשות ברגל (בחוה"מ), ומה שמצאנו היתר בזקן ממרא איתא במו"ק יד דהוא משום דעשה דוחה ל"ת, ואיתא בכתובות מ'. דזהו רק בעשה טוב, אבל בעשה גרוע, כגון אנס בחיבי לאוין שיכולה לומר לא בעינא לך לא דוחה, והרי בן סורר שהוריו מחלו לו לא נהרג, אז זה עשה גרוע, ואינו יכול להמתין לרגל כדי שכולם ישמעו ויראו כי ברגל אסור לדון אותו כי העשה שלו הוא גרוע ולא דוחה ל"ת של מלאכה בחוה"מ. משא"כ בזקן ממרא איתא שאין בבי"ד יכולים למחול לו כדי שלא יתרבו מחלוקות (סנהדרין פח'), אי"כ הוי עשה טוב, ואפשר להמתין לרגל.

יז יט. וכתב לו את משנה התורה הזאת על ספר. רש"י מביא שעל המלך לכתוב לו שתי תורות אחת מונחת בבית גזויו ואחת שנכנסת ויוצאת עמו ואותה הוא תולה בזרועו והוא מהגמ' בסנהדרין. והנה הרמב"ם השמיט דין זה של ס"ת שנכנס ויוצא עמו ומדוע הלא רש"י מביא ד"ז מהגמ'. וי"ל דלרמב"ם היתה הוכחה מהגמ' במקום אחר שד"ז לא נפסק להלכה, דהנה מצינו בשבת ל' שדוד המלך נפטר בשבת ושלמה רצה לטלטלו הוא שאל לחכמים ואמרו לו הנה עליו כיכר או תינוק, ויש להקשות ע"ז הרי מצינו שכשהמת בבגדיו אי"כ כיכר או תינוק כי אפשר לטלטלו אגב בגדיו כה"ק הטי"ז באו"ח שיא" ס"ד. ותירץ שם הטי"ז בדגדי המלך אסורים לכל אדם ולכן הם בבחינת מוקצה שהרי שורפים על המלכים, ועיין בבאר היטב שהביא שכן תירצו הש"ה מהגמ'. והנה אם היה נפסק להלכה שצריך לתלות הסי"ת על זרועו אי"כ היה אפשר לטלטל את דוד משום הסי"ת ומדלא שרו לטלטל סימן שלא נפסק כן להלכה. הרנוגטשוב.

יז יט. והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו. הפסוק מדבר על מלך שצריך שיהיה לו סי"ת. וצריך להבין מדוע פתח בלשון נקבה ויהיתה עמו? וסיים בלשון זכר ויקרא בו? ויש ליישב ע"פ סנהדרין כא: והובא ברש"י כאן (יח) דלמלך היו שני סי"ת אחת מונחת בבית גזויו, ואחת שנכנסת ויוצאת עמו. ובדעת זקנים מבעלי התוס' הביא דהסי"ת שהיה תלוי בזרועו, לא היה כתוב בו אלא עשרת הדברות בלבד. משא"כ מה שהיה מונח בבית גזויו היה שלם ובו היה קרא. וזה רמזה לנו התורה והייתה עמו זה פרשה אחת ולכך מוזכר בלשון נקבה, כי פרשה היא בלשון נקבה. משא"כ הספר שהוא קרא בו היה סי"ת שלם ונקרא ספר והוא לשון זכר, לכך כתב וקרא בו בספר שהוא לשון זכר. מרבי שמואל דוד וולקין.

יח ו. וכי יבא הלוי מאחד שעריך וגו' ובא בכל אות נפשו אל המקום אשר יבחר ה'. ומבאר רש"י שבא לעלות לרגל. ולכאוי קשה הרי עליה לרגל היא חובה וא"כ מדוע כתב ובא בכל אות נפשו, דהיינו רק ברשות? וי"ל ע"פ פסחים ח: שמי שאין לו קרקע אינו מחוייב לעלות לרגל. ולשבת לוי מבואר בפרשה שאין לו חלק ונחלה בישראל, לכך כתב בו בא בכל אות נפשו. פרדס יוסף.

יח יד. כי הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעננים ואל קסמים ישמעו, ואתה לא בן נתן לך ה' אלוךך. המילה לא כן' לכאוי מיותרת, כי מספיק לכתוב ואתה נתן לך' אלוךך נביא וגו'! וי"ל ע"פ מגילה לב. שאם שמע בת קול האומרת כן או לא. שומע לבת קול ובלא"ה אסור לו שמוע לבת קול. וזוהי כוונת הפסוק שהגויים שומעים לכל מעוננים וקוסמים, אבל אתה שומע רק לא וכן, ושאר הדברים אתה לא שומע אלא לדברי הנביא, וזה מה שאמר ואתה לא בן. חיד"א.

יח כב. אשר ידבר הנביא בשם ה' ולא יהיה הדבר וגו' בזדון דברו הנביא לא תגור ממנו. הרמב"ם יד מיסודי התורה מבאר דדין זה הוא דווקא שמתנבא לטובה, אבל במתנבא לרעה ולא מתקיים יכול להיות שהקב"ה מחל לנו וזה לא סימן לרעותא של הנביא.

פרשת שופטים תשפ"א

ויש להקשות מהיכן לקח דבר זה הרמב"ם? וי"ל דכתיב אשר ידבר הנביא בשם ה' ואמרו חז"ל (תנחומא תזריע ט ועוד מקומות) שאין הקב"ה מייחד שמו על דעה, אי"כ כל דברי הפסוק נאמרו על טובה. טעמא דקרא.

יט יג. ובערת דם הנקי מישראל. הטעם ששינתה כאן התורה וכתבה ובערת דם הנקי מישראל ולא כתבה ובערת הרע מקרבך כמו במסית, עדים זוממים, ובן סורר? י"ל דקיי"ל דדינם של שאר חייבי מיתות ב"ד הוא שלאחר שנגמר דינם למיתה ממייתים אותם במקומם אבל הכא זקני עירו ממייתים אותו בירושלים ברגל לעיני כל ישראל, לכך לא כתב מקרבך אלא מישראל. יוסף לקח.

יט יט. ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו. אומר רש"י ע"פ הגמ' במכות שעושים לעדים רק כאשר זממו לעשות אבל אם הם כבר עשו היינו שהרגו את מי שהעידו עליו אזי העדים אינם נהרגים. והקשו האחרונים (שואל ומשיב. שפת אמת. שאמנם העדים לא יהרגו מדין כאשר זמם ולא כאשר עשה, אבל למה שלא יהרגו מדין רוצחים, שהרי העדים הם רצחו כמו שכתוב בסנהדרין מה: שהעדים היו זורקים אותו מבית הסקילה, ועי" שהזימו אותם מתברר שהם הרגו אדם חף מפשע ועי" הם צריכים להענש? וי"ל שכל עד זומם למה מענישים אותו הרי אולי העדים הראשונים הם צודקים וא"כ הם לא זממו להרוג אלא הם אמרו להרוג בצדק ומאי חזית דסמכת אחיני סמוך אחיני. אלא התורה אמרה להאמין לשניים, וא"כ כל מה שאתה מאמין לשניים זה חידוש, ובהרגו לא נאמר החידוש, וא"כ שוב חוזר הספק לגבי זה שאולי הראשונים הם אלו שאמרו אמת וא"כ הם הרגו בצדק.

יט כ. הגמ' במכות מביאה מניין שיש דין ועשיתם לו כאשר זמם ולא כאשר עשה כי כתוב כאשר זמם לעשות לאחיו, ואם הוא מת הוא כבר לא אחיו. והקשה שם הרמב"ם הרי מצינו שגם לאחר המוות נקרא אחיו. כמו ביבוס כתוב להקים שם לאחיו. וכן בנדב ואביהו כתוב שאו את אחיכם. מתרץ ע"כ הרש"י שבב' המקומות הנ"ל מדובר על אח מלידה וכאז אח הוא נקרא אחיו גם לאחר מיתה. משא"כ בכאשר זמם לעשות לאחיו הכוונה לאחיו במצוות שיהיה קיים רק בחיים אבל לאחר מיתה אין הוא אחיו במצוות שכן במתים חפשי והמתים פטורים ממצוות.

כ ו. ומי האיש אשר נטע כרם. כתב הרמב"ם פ"ה מהלכות דעות: אדם, קודם יסדר לעצמו פרנסה, אח"כ יבנה בית, ואח"כ ישא אשה, שנאמר בפרשתנו: מי אשר נטע כרם ולא חיללו מי אשר בנה בית מי אשר ארש אשה. ותימא גדולה שהרי בפקוק כתוב הפך קודם בית ואח"כ כרם והוא פלא גדול. ומתרץ החת"ס דבכרם כתוב ולא חיללו, דהיינו שהגיע זמן חילולו וזה שנה רביעית כי יש קודם 3 שנות ערלה ולכן הקדים הרמב"ם **נטיעת** (פרנסה) כרם, כי הפסוק הולך על שנה רביעית, שזה באמת אחרי שנושא אשה. אבל הקנייה היתה כבר לפני שנשא אשה, רק השנה הרביעית היא אחרי.

כ ז. ומי האיש אשר ארש אשה ולא לקחה וגו' פן ימות במלחמה. פרש"י שאם לא ישמע לדברי הכהן כדאי הוא שימות. והטעם שרש"י ביאר זאת רק כאן ולא בתנאים הקודמים של בית וחרס? י"ל שכל שאר הדברים יכול הרוצה להחמיר ולהנהיג כן לפני שיקול דעתו, אך במקרה שארש אישה רוצה להחמיר אז זה חומרא על חשבון השני כי אם ימות יגרם צער לאשתו, חומרא כזאת אי"א להחמיר וכדאי הוא שימות. רבי חיים קניבסקי.

כ ח. מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישוב לביתו. ומבואר בגמ' במוטה מד. רבי יוסי הגלילי אומר הירא מעבירות שבידו. ויש מקשים הלא יכול לחזור בתשובה ולא ישוב לביתו אלא ישאר במלחמה ויעשה תשובה? וי"ל שבשביל זה אמר רבי יוסי הגלילי הירא מעבירות שבידו ומאי ניהו גזל. שזה אי"א לשוב אלא צריך להחזיר הגזל ול"מ תשובה בלבד. ר"י גרוסמן.

כא ה. ונגשו הכהנים כי בם בחר ה' לשרתו ולברך בשם ה' ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע. בפסוק זה מרומזים כל ה-5 דברים שרק הכהנים מוסמכים לעשותם. 1- עבודה במקדש. 2- ברכת כהנים. 3 - עריפת עגלה. 4 - השקיית סוטה. 5- לטהר מצורע. והנה הרמז: ונגשו הכהנים שבים בחר ה' לשרתו- עבודה במקדש. **לברך** - ברכת כהנים. **על פיהם** - עגלה ערופה שהכהנים אומרים בפיהם כפר לעמך וכו'. **כל ריב** - סוטה שזה ריב בין איש לאשתו. **וכל נגע** - מצורע.

